

*Нетішинський млин
в історії краю*

Укладач та комп.набір:
О. Кушнерук, пров.бібліограф міської ЦБС

НЕТІШИНСЬКА МІСЬКА ЦБС
ЦЕНТРАЛЬНА МІСЬКА БІБЛІОТЕКА
Методично – бібліографічний відділ

Нетішинський млин в історії краю

Бібліографічна довідка

Нетішинський млине...

Скільки віку тобі, млине?
- Вже й не пригадаю.
Над блакитною Горинню,
Наче серед раю.
Не одне століття плину
У квітках та вербах.
як живеться тобі, млине,
Що на серці в тебе?
Як зібратися до купи
Усіма думками,
Досі сняться всякі крупи,
Борошна і манни.
Як усе те пакували
І везли на конях
У німецькі дальні далі...
На старих долонях
Тої праці не злічити,
Годував родини,
Щоб були в них дітки ситі...
- Нетішинський млине,
А то правда, зовсім мало,
Тому зо сто років,
ГЕС потужна працювала
Біля твого боку?
- З нею ми були насправді
Мов єдине ціле.
І не раз були ми раді
Хлопцям тут з підпілля,
Готували їм вечерю
Та чекали з бою...
Ту воєнну епопею
Ще ношу з собою.
- Скільки бачив ти навколо
На віку своєму
Ми тобі обов'язково
Молодість вернемо.
Щоб вовіки вікував ти
Над містом-Горинню,
Щоб могли ми споглядати
Душу твою, млине!

Богдан Фединчук

На кордоні між новобудовами та приватними будинками Нетішина на березі річки Горинь розташувалася стара цегляна п'ятиповерхова будівля.

Десятки років тому тут працював потужний млин, послугами якого користувалися не тільки нетішинці, але й жителі з навколишніх сіл. Як розповідають краєзнавці, млин був зведений у 1890 році. Подейкують, що з млином пов'язано багато таємничих історій, якими любляють "настрашити" своїх дітей місцеві жителі.

Перший дерев'яний млин був зведений без жодного цвяху.

Найдавніша згадка про млин датується початком 50-х років XVII століття. В цей час на річці Горинь в Нетішині було два млини з 6 жорновими каменями. За 1654 рік також згадуються два млини з 6 каменями та однією ступою, очевидно, для товчення круп.

“Після воєнних дій під проводом Богдана Хмельницького та спустошення Острожчини польськими військами Нетішин дещо занепадає, але у 1690 році згадується «млинок», яким володів «жид рабин», котрий тримав і саме село, - розповідає науковий співробітник відділу історії Нетішинського краєзнавчого музею Віктор Войковський. Майже повна відсутність відомостей про Нетішин протягом XVIII століття не дозволяє нам стверджувати про існування у селі млина протягом усього цього часу. Проте ймовірно, що на кінець XVIII - початок XIX століття млин у селі був. Про це свідчать відомості, що у 1808 році млиновим писарем працював якийсь Тадеуш Дидзинський, а мірошниками були «Кирило, старший мельник», та «Грицько, Кирилів син». В 1840-х роках купець Давид Гальперсон мав при нетішинських млинах свою комору, де зберігав жито, а «вірником при млинах» в цей час був Хаїм Мордко».

З 1865 року повіреним графині Н.П.Зубової у Кривинському маєтку, в тому числі й нетішинських земель, а з часом і їх власником стає Ісаак Якович Герман. Згодом, на початку XX століття, за довіреністю дружини, Цецилії Ісааківни Кривинський маєток тримав зять Германа Вільгельм Маркович Леві”.

Будівля млина була дерев'яною, а побудований він був без жодного цвяха. На початку ХХ століття старий млин згорів. Старожили переказують слова Германа: «Згорів, побудуємо цегляний». Тому розпочалося будівництво цегляного млина. Цемент, якість якого контролював сам Герман, виготовляли в селі Сільце Славутського району. Міцність цементу була надзвичайною.

“В 1905 році млин запрацював, бо саме ця дата була викарбувана на цеглі. Зерно звозили з навколишніх населених пунктів. Його заготовляли закупівельники й доставляли залізницею на станцію Кривин, відкриту у 1876 році. З Кривина на підводах зерно за невелику плату підвозили до млина, який працював цілодобово. Робота припинялася лише на Різдво, Великдень та великі свята”, – каже Віктор Войковський.

Млин молот до семи гатунків борошна. Його пакували в торбинки по кілограму та два. Маркували борошно наступним чином: вищий ґатунок – 0, перший – 00, другий – 000. Борошно вищого ґатунку пакували в торбинки по кілограму і експортували кінним транспортом за кордон, до революції 1917 року – у Німеччину.

Окрім того, що тут мололи борошно, млин ще й слугував для виробництва електроенергії. В 30-і роки ХХ століття в комплексі з млином почала працювати гідроелектростанція, яка відновила свою діяльність у повоєнний час. Саме тут діяла перша в Нетішині енергогенеруюча установка, або динамомашини, як її тоді називали. Вона й живила електроенергією виробництво борошна. За даними архівних матеріалів, потужність динамомашини Нетішинського млина у ті часи була всього 5,5 кіловата.

Але у період 1927-1928 років на Нетішинському млині виробляли стільки енергії, що вистачало і для місцевих потреб, і для потреб сусідів. І це при тому, що динамомашини за цей період часу були використані не на повну потужність, а лише наполовину.

...У 1972 році млин закрили у зв'язку з нестачею зерна. Все обладнання демонтували та вивезли. Приміщення млина спочатку мали переобладнати під гуртожиток для будівельників з Бурштинської ГРЕС для 60 чоловік, проте не було відповідних умов пожежної безпеки, тому роботи припинилися.

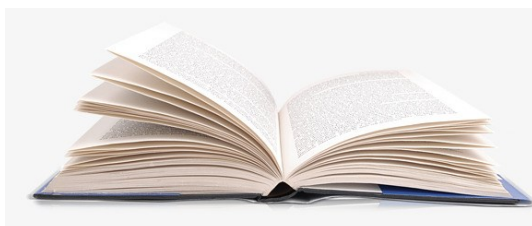
З того часу млин пустує. Його викупив місцевий підприємець та здає в оренду окремі приміщення для різних організацій...

- ♦ Боровець Л. Борошно з Нетішинського млина продавали за кордон / Л. Боровець // Пульс. 2012 . - 10 лют. - С. 4
- ♦ Вихованець В. Нетішинський млин у вітчизняній та світовій історії / В. Вихованець // Нетішин. вісн . - 2018. - 6 верес. - С. 5.
- ♦ Вихованець В. Перед атомною була в Нетішині ГЕС / В. Вихованець, А. Матусевич // Нетішин. вісн. - 2001. - 23 серп. - С. 3
- ♦ Вихованець Т. «Германський подданий , крупчатник...»: [про найстаріше фото нетішинського млина] / Т. Вихованець // Перспектива. - 2013. - 19 жовт. - С. 7
- ♦ Войковський В. Намито відповідно до плану / В. Войковський // Вісн. Нетішин. краєзн. музею. - 2014. - №5. - С. 27-32.
- ♦ Тунцева З.П. Млин у с.Нетішин: сторінки історії // Вісн. Нетішин. краєзн. музею. - 2003 - 2004. - Т.2-3. - С. 89-93
- ♦ Тунцева З. Сторічний млин, ти маєш що згадати / З. Тунцева // Перспектива. - 2005. - 17 верес. - С. 11
- ♦ Слободянюк П. Шлях до світла: сторінки електрифікації Поділля / П. Слободянюк // Перспектива. - 2011. - 1 січ. - С. 6-8

- ♦ Борошно з Нетішинського млина продавали за кордон [Електронний ресурс] // Є. - Режим доступу: http://ye.ua/news/news_3819.html . - Назва з екрана
- ♦ Історичний млин [Електронний ресурс] // Перспектива. - Режим доступу: perspekt.org.ua/articles/Istorichnij_mlin. - Назва з екрана
- ♦ Нетішинський млин [Електронний ресурс] // YouTube. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=PF4qNmstco0>
- ♦ Таємниці старого млина [Електронний ресурс] // Є. - Режим доступу:https://ye.ua/istiriya/37734_Tayemnici_starogo_mlina_u_Netishini.html. - Назва з екрана

Наша адреса:

30100
Хмельницька обл.
м. Нетішин
пр-т Незалежності, 22
тел. (03842) 9-06-48

Web – сайт бібліотеки:

<http://www.netishyn-cbs.edukit.km.ua>

[e-mail: netishynlib@gmail.com](mailto:netishynlib@gmail.com)